

Др Михајло Цветковић*,
Центар за правна и друштвена истраживања,
Правни факултет у Нишу

ПРИКАЗ

Рад примљен: 16.09.2015.
Рад прихваћен: 02.10.2015.

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА „ПРАВО У ФУНКЦИЈИ ЗАШТИТЕ СЛАБИЈЕГ“

Правни факултет Универзитета у Нишу, у склопу обележавања 55. годишњице рада, организовао је 18. и 19. маја 2015. године међународну научну конференцију на тему „Право у функцији заштите слабијег“. Избор теме Конференције израз је намере правне науке да допринесе побољшању неповољног правног положаја одређених категорија лица у разнородним правним односима, као што су деца, старији, особе са инвалидитетом, жртве насиља, жртве рата, припадници мањина, окривљени, потрошачи и други „слабији“ уговорачи, пацијенти, економски зависни субјекти и др. Оваква тема врло је актуелна имајући у виду растуће разлике и неједнакост међу људима на светском и локалном нивоу. Право може да понуди смернице како би се њихове перспективе макар кретале у истом, позитивном смеру.

На конференцији је учествовало 70 аутора са 63 реферата. Посебна пажња посвећена је иностраним гостима који су представили: Правни факултет Универзитета у Салцбургу (Аустрија), Max Planck институт за упоредно и међународно приватно право (Немачка), Правни факултет Универзитета Sakarya (Турска), Хеленски институт за међународно и инострано право (Грчка), Правни факултет „Јустинијан Први“ Универзитета „Свети Ђирило и Методије“ (Македонија), Правни факултет Свеучилишта у Сплиту и Правни факултет Свеучилишта у Ријеци (Хрватска), Правни факултет Универзитета у Зеници и Правни факултет Универзитета у Тузли (Босна и Херцеговина), Немачку фондацију за међународну правну сарадњу (IRZ). Конференцију су увеличали и реномирани домаћи аутори са Правног факултета и Факултета политичких наука Универзитета у Београду, Правног факултета Универзитета у Новом Саду, Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, Правног факултета Универзитета у Бањој Луци и Криминалистичко-полицијске академије. Разноврсно географско и професионално порекло учесника (универзитетски радници,

* mihajlo@prafak.ni.ac.rs

истраживачи, судије, адвокати) обезбедило је изузетне услове за научну дискусију.

Конференцију је отворила управница Центра за правна и друштвена истраживања проф. др Милена Јовановић Zattila, након чега се учесницима обратио и Декан Правног факултета Универзитета у Нишу, проф. др Мирослав Лазић. Част да реферише у пленуму припала је дугогодишњем пријатељу Факултета, проф. др Michael Geistlinger-у, на тему „Суседска политика Европске Уније и случај Транснистрије“. Потом је рад настављен у две истовремене, одвојене сесије. Једна је обухватила јавноправну, а друга приватноправну област.

Јавноправна сесија објединила је радове из уставног, радног, управног и кривичног права, укључујући и правноекономска питања. Аутори који се баве уставним правом и људским правима реферисали су о праву старих лица на највиши ниво здравствене заштите и праву на безбедне лекове, новом концепту посредне дискриминације према чл. 14 Европске конвенције о људским правима, заштити жртава оружаних сукоба и судској заштити службеника. Легитимна ограничења права грађана, родну равноправност (квоте за жене у политици) и изборна права особа са инвалидитетом повезује тзв. друштвени оквир „права слабијег“.

Услед иманентне субординације у радноправним и управноправним односима, стручњаци из ових области су се природно уклопили у тему Конференције дискутујући о заштитној функцији радног законодавства, службеној употреби језика приликом управног поступања и административним аспектима заштите особа са инвалидитетом. На значај макроекономије за заштиту слабијих указано је апострофирањем улоге Народне банке Србије као и излагањем о правичном моделирању пореског система и управљању јавним зајмом.

Кривичари су бројчано доминирали јавноправном сесијом на којој се дискутовало о заштити оптужених особа, поступку издавања казненог налога, злочину геноцида и законским гаранцијама права на правично суђење. Отворене су и шире теме као што су начело опортунитета и „in dubio pro reo“. На жртве кривичних дела скренута је пажња прилозима о ресторативној правди у функцији заштите од насиља у породици, као и о заштити мањинских група од говора мрзње. Постављена су интересантна питања: Да ли је неписменост виктомогена предиспозиција или криминогени фактор? Да ли је дете девијантног понашања починилац или жртва?

По темама, најразноврснија је била приватноправна сесија, подељена на три целине: грађанско материјално право, трговинско право и заштита

потрошача и грађанско процесно право са међународним приватним правом. Од реферата широког домаћаја као што је нпр. „Правна заштита слабије стране у приватном праву“ или „Приватна аутономија и забрана дискриминације у грађанскоправним односима“, до знатно ужих анализа попут излагања о статусу члана посаде брода, цивилисти су говорили о правном положају власника експроприсаног земљишта, заштити хипотекарног дужника од неправичних клаузула и корисника кредита од једностране измене висине уговорене камате. Као редовно слабија страна у правном односу, дете је сагледано у радовима о поверљивом порођају, правном статусу детета у римском праву, породичним правима деде и бабе према унуцима. Ту спада и рад о детету као страни одштетних облигација. Такође, поменуте су и неке дилеме које нису у директној вези са темом Конференције, али су врло актуелне с обзиром на припрему Грађанског законика РС (појам предуговора, право грађења, статус хипотекарног дужника и његовог повериоца, теорија преокупације у систему имисионе грађанскоправне заштите).

Указујући на нова средства заштите и промене у законодавству, аутори који се баве потрошачкоим правом дискутовали су о заштити путника у ваздушном саобраћају, праву потрошача на једнострану раскид уговора и његовом положају у прекограничним споровима. Презентована су одређена национална решења: о заштити корисника банкарских услуга у Турској; ново уређење финансијских услуга у БиХ; заштита грчких потрошача у уговорима о осигурању. Дискусија је допуњена рефератима о наднационалним правним појавама као што су начело специјалног и диференцијалног третмана у праву Светске трговинске организације и утицају Директиве о електронској трговини на избор меродавног права поводом вануговорне одговорности за штету. Постављено је питање да ли је акт о личном стечају прикладан инструмент правне заштите за презадужене потрошаче?

Кључне речи процесуалиста односиле су се на правну заштиту тзв. правно невидљивих лица, поступак за лишење пословне способности особа са менталним инвалидитетом и психијатријско вештачење у поступку лишења пословне способности. Пошто је приликом решавања спорова заштита слабијег изузетно важна, указано је на положај слабије стране у медијацији и представљена је економска анализа парнице насупрот непосредном преговарању. Рефератима о осигурању одличне одговорности у европском међународном приватном праву и забрани позивања на одговорност у антидискриминационом праву окончана је дискусија.

Свакако треба поменути и писани допринос уважених колега са Финансијског универзитета Владе Руске Федерације, Руске академије адвокатуре и нотарства, као и Универзитета „Дружба народов“. Иако нису присуствовали, они су послатим радовима надоградили међународни карактер Конференције. Исто важи и за ауторе са бугарског Универзитета „Неофит Рилски“. Сви радови биће објављени у ванредном броју факултетског зборника високе националне категорије.

Одржавање конференције финансијски је помогло Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС. Учесници са Правног факултета у Нишу изнели су резултате истраживања на пројекту: „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“. Општи је закључак да је Конференција протекла веома успешно и у садржинском и у организационом смислу, па је тако на примереном академском нивоу обележен јубилеј Факултета.